

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: Up-77/04-43
Datum: 11. 10. 2006

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi A. A. z Ž., ki ga zastopa Odvetniška družba B., o. p. - d. n. o., Z., na seji 11. oktobra 2006

odločilo:

1. Sklep Višjega sodišča v Kopru št. II Cpg 252/2003 in št. II Cpg 253/2003 z dne 9. 10. 2003, v delu, ki se nanaša na sklep Okrajnega sodišča v Kopru št. Ig 625/97 z dne 23. 6. 2003, in sklep Okrajnega sodišča v Kopru št. Ig 625/97 z dne 23. 6. 2003 se razveljavita in se zadeva vrne Okrajnemu sodišču v Kopru v novo odločanje.
2. Ustavna pritožba zoper sklep Višjega sodišča v Kopru št. II Cpg 252/2003 in št. II Cpg 253/2003 z dne 9. 10. 2003, v delu, ki se nanaša na sklep Okrajnega sodišča v Kopru št. Ig 625/97 z dne 24. 7. 2003, v zvezi s sklepom Okrajnega sodišča v Kopru št. Ig 625/97 z dne 24. 7. 2003 se zavrže.
3. Ustavna pritožba se v delu, ki se nanaša na kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, zavrže.

Obrazložitev

A.

1. V izvršilnem postopku je Okrajno sodišče v Kopru s sklepom št. Ig 625/97 z dne 23. 6. 2003 sklenilo, da vzame na znanje umik predloga za izvršbo, ustavilo izvršilni postopek in razveljavilo vsa opravljena izvršilna dejanja. Sklenilo je tudi, da se v zemljiški knjigi izbriše zaznamba sklepa o izvršbi in zavrglo pritožbi druge dolžnice zoper sklep o izročitvi nepremičnine kupcu (sedaj pritožniku). Pritožnik, ki mu je bila po opravljeni javni dražbi v tem izvršilnem postopku nepremičnina domaknjena, po plačilu celotne kupnine pa je bil v njegovo korist tudi že izdan sklep o izročitvi nepremičnine, je istemu sodišču predlagal, naj izda začasno odredbo, s katero bi zadržalo učinkovanje sklepa z dne 23. 6. 2003, prepovedalo izbris zaznambe sklepa o izvršbi ter dolžnikoma prepovedalo odtujitev in obremenitev nepremičnine. Sodišče je s sklepom št. Ig 625/97 z dne 24. 7. 2003 pritožnikov predlog zavrnilo. Zoper oba sklepa sodišča prve stopnje se je pritožnik pritožil, Višje sodišče v Kopru pa je obe pritožbi zavrnilo in potrdilo sklepa sodišča prve stopnje.

2. Pritožnik z ustavno pritožbo izpodbija navedene sklepe in zatrjuje, da so mu bile z njimi kršene pravice iz drugega odstavka 14. člena, iz 15., 22., 23., 25., 33. in 69. člena Ustave. Pritožnik meni, da je visečnost pravnega položaja kupca nepremičnine na javni dražbi odvisna le od zakonitosti javne dražbe in od izpolnitve obveznosti položitve kupnine ter da ne sme biti odvisna od kakšne druge okoliščine, ki bi nastopila kasneje. Pri tem se sklicuje na prakso Ustavnega sodišča in drugih sodišč in zatrjuje, da je ustavitev postopka in razveljavitev izvršilnih dejanj posegla v njegovo z domikom pridobljeno pričakovalno pravico, ki je pravni naslov za pridobitev lastninske pravice. Glede zavrnitve njegovega predloga za izdajo začasne odredbe pritožnik navaja, da niti sodišče prve stopnje niti Višje sodišče nista navedli razlogov za svoji odločitvi o zavrnitvi tega predloga. Sodiščema pritožnik tudi očita, da sta v obravnavanem izvršilnem postopku postopali bistveno počasneje kot sicer, kar naj bi kazalo na arbitrarnost, pristranskost, neenako obravnavanje pritožnika in kršitev njegove pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja.

3. Ustavno sodišče je sklepom št. Up-77/04 z dne 25. 1. 2005 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. V skladu s 56. členom Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 – v nadaljevanju ZUstS) je Ustavno sodišče ustavno pritožbo poslalo Višjemu sodišču v Kopru, v skladu z 22. členom Ustave pa dolžnikoma ter upnici iz izvršilnega postopka. Na ustavno pritožbo ni odgovoril nihče.

B. – I.

4. Okrajno sodišče v Kopru je svoj sklep o ustavitvi postopka in razveljavitvi opravljenih izvršilnih dejanj z dne 23. 6. 2003 utemeljilo s sklicevanjem na določbi 42. in 193. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 51/98 in nasl. – v nadaljevanju ZIZ). Izpodbijani sklep Višjega sodišča, v delu, ki se nanaša na odločitev o pritožbi zoper navedeni prvostopenjski sklep, temelji na stališču, da kupec na javni dražbi pridobi lastninsko pravico na nepremičnini šele s pravnomočnostjo sklepa o izročitvi nepremičnine, prej pa v svojih pravicah ni varovan. Pritožnik, kupec nepremičnine na javni dražbi v izvršilnem postopku, v ustavni pritožbi zatrjuje, da je s pravnomočnostjo sklepa o domiku in s plačilom kupnine v tem postopku pridobil pričakovanje, v katerega upnik s svojim razpolaganjem ne more poseči. Nasprotna odločitev in stališče sodišča iz izpodbijanega sklepa Višjega sodišča po mnenju pritožnika kršita med drugim njegovo pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave.

5. Eden izmed načinov pridobitve lastninske pravice je po določbi 42. člena Stvarnopravnega zakonika (Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ) pridobitev lastninske pravice s pravnomočno sodno odločbo. V izvršilnem postopku s prodajo nepremičnine na javni dražbi sodišče najprej izda sklep o domiku, s katerim najboljšemu ponudniku domakne nepremičnino, nato pa še sklep o izročitvi nepremičnine kupcu (četrti odstavek 189. člena in 192. člen ZIZ). Kateri izmed navedenih sklepov je sodna odločba v smislu 42. člena SPZ, ZIZ izrecno ne navaja. Ustavno sodišče je v odločbi št. Up-35/98 z dne 2. 4. 1998 (OdlUS VII, 108) zavzelo stališče, da kupec na javni dražbi pridobi lastninsko pravico na nepremičnini šele s pravnomočnostjo sklepa o izročitvi nepremičnine. Taka sta od takrat naprej tudi ustaljena sodna praksa in stališče Višjega sodišča v izpodbijanem sklepu.

6. Iz navedene odločbe Ustavnega sodišča tudi izhaja, da je domik le eno izmed pravno odločilnih dejstev v postopku pridobitve lastninske pravice na nepremičnini, ter da je naslov za njeno pridobitev. Kupec nepremičnine na javni dražbi po izdaji sklepa o domiku še ni lastnik nepremičnine, je pa v pravnem položaju, ko je njegova pravica pričakovanja pravno zavarovana. Visečnost njegovega pravnega položaja je odvisna le od zakonitosti javne dražbe in od njegove izpolnitve obveznosti plačila kupnine. Ne more pa biti odvisna od kakšne druge naknadne okoliščine, zaradi katere bi moralo sodišče postopek ustaviti in razveljaviti izvršilna dejanja, saj bi taka razveljavitev v nasprotju z drugim odstavkom 76. člena ZIZ posegla v kupčevo pričakovalno pravico, pridobljeno z naslovom za pridobitev lastninske pravice, tj. z domikom.

7. Okrajno sodišče in Višje sodišče sta v izpodbijanih sklepih zavzeli stališče, da pred pravnomočnostjo sklepa o izročitvi nepremičnine kupec v svojih pravicah ni varovan. Glede na zgoraj navedeno sta s tem, ko sta ustavili izvršilni postopek in razveljavili izvršilna dejanja, posegli v pričakovalno pravico kupca – pritožnika. Upošteva obseg presoje Ustavnega sodišča v postopku z ustavno pritožbo pa za ugoditev ustavni pritožbi in razveljavitev izpodbijanih sodnih odločb ta ugotovitev ne zadošča. Za odločitev o utemeljenosti ustavne pritožbe je bistveno, ali sta s tem pritožniku kršili kakšno človekovo pravico ali temeljno svoboščino (prvi odstavek 50. člena ZUstS).

B. - II.

8. Pritožnik, kupec nepremičnine na javni dražbi v izvršilnem postopku, v ustavni pritožbi zatrjuje, da je s pravnomočnostjo sklepa o domiku in s plačilom kupnine v tem postopku pridobil pričakovanje, v katerega upnik s svojim razpolaganjem ne more poseči. Nasprotna odločitev in nasprotno stališče Višjega sodišča iz izpodbijanega sklepa po mnenju pritožnika kršita med drugim njegovo pravico do zasebne lastnine iz 33. in 69. člena Ustave. Ustavno sodišče je izpodbijano sodno odločbo najprej preizkusilo z vidika morebitne kršitve te človekove pravice.

9. Ustavno sodišče je pravico do zasebne lastnine že večkrat opredelilo kot jamstvo, ki zagotavlja posamezniku svobodo na premoženjskem področju, kot bistven element te svobode pa navedlo razpolaganje s stvarmi in pravicami, ki so predmet lastnine.¹ V skladu s to opredelitvijo je v kasnejših odločbah klasično pojmovanje vsebine pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave in njenega varstva razširilo; iz "obstoječe lastnine" tudi na "zahtevek" v povezavi s t. i. pričakovalnimi pravicami² ter z lastninske pravice v klasičnem smislu tudi na najemno razmerje.³ Za obravnavano zadevo je pomemben prvi navedeni vidik, torej pojem pričakovalne pravice.

¹ Npr. odločba št. U-I-60/98 z dne 16. 7. 1998 (Uradni list RS, št. 56/98 in OdlUS VII, 150).

² Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-302/98 z dne 14. 10. 1998 (Uradni list RS, št. 72/98 in OdlUS VII, 187) navedlo, da gre pri upravičencih do privatizacije za poseg v njihove "pričakovalne pravice" do pridobitve lastništva nad podjetjem, torej do lastništva delnic. Take "pričakovalne pravice" do pridobitve lastninske pravice v tranzicijskih procesih in njihovo varovanje s 33. členom Ustave je Ustavno sodišče priznalo tudi upravičencem v postopku denacionalizacije (odločba št. U-I-107/96 z dne 5. 12. 1996, Uradni list RS, št. 1/97 in OdlUS V, 174).

³ V odločbi št. Up-156/98 z dne 11. 2. 1999 (Uradni list RS, št. 17/99 in OdlUS VIII, 118) je Ustavno sodišče napisalo: Ustavno jamstvo lastnine predpostavlja obstoj lastnine kot pravnega instituta. Proti posegom države pa je s 33. členom Ustave varovana tudi normalna, običajna uporaba stvari. Prekinitev dobave vode v prostore, ki jih posameznik uporablja kot stanovanje, predstavlja torej poseg v pravico do

10. Da so tudi zahtevki lahko zajeti kot del pravice do zasebne lastnine, potrjuje tudi praksa Evropskega sodišča za človekove pravice. Pojem upravičenega pričakovanja, "legitimate expectation", je v smislu varstva po 1. členu Prvega protokola h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) Evropsko sodišče za človekove pravice prvič omenilo v primeru Pine Valley Developments Ltd. in drugi proti Irski (29. 11. 1991, Series A no. 222, p. 23, § 51).⁴ Drugi vidik upravičenega pričakovanja izhaja iz primera Pressos Compania Naviera S.A. in drugi proti Belgiji (20. 11. 1995).⁵ Po praksi Evropskega sodišča za človekove pravice pravica do zasebne lastnine ne zajema pravice do pridobitve lastnine kot take. Da se pritožnik lahko uspešno sklicuje na pravico do zasebne lastnine, mora izkazati, da obstaja njegov konkreten, na veljavnem pravu temelječ zahtevek za pridobitev določene lastnine. Ta zahtevek mora biti na pravu ali ustaljeni sodni praksi temelječe pričakovanje pridobitve lastninske pravice in ne samo upanje na njeno pridobitev. Pritožnik mora torej izkazati upravičeno pričakovanje, da bo z zahtevkom uspel.

11. Po oceni Ustavnega sodišča pritožnikov položaj v obravnavani zadevi pomeni upravičeno pričakovanje pridobitve lastninske pravice na sporni nepremičnini. V skladu z ZIZ (192. člen) bi namreč po pravnomočnosti sklepa o domiku njegovo pridobitev lastninske pravice preprečila le njegova neizpolnitev obveznosti položitve kupnine. Zato pomeni ustavitev izvršilnega postopka in razveljavitev opravljenih izvršilnih dejanj, zaradi upnikovega poplačila, potem, ko je bil sklep o domiku že pravnomočen, nedopusten poseg v pritožnikovo pričakovalno pravico, ki ima podlago v 33. členu Ustave.

12. Izpodbijana odločitev torej krši pritožnikovo pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Ustavno sodišče je izpodbijana sklepa (sklep Okrajnega sodišča v celoti, Višjega sodišča pa delno) razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo odločanje (1. točka izreka). Ker je bilo treba izpodbijana sklepa razveljaviti že zaradi kršitve pravice iz 33. člena Ustave, se Ustavno sodišče ni spuščalo v presojo navedb o kršitvah drugih človekovih pravic.

B. – III.

13. Pritožnik izpodbija tudi sklep sodišča prve stopnje o zavrnitvi predloga za izdajo začasne odredbe, s katero bi zadržalo učinkovanje sklepa o ustavitvi izvršbe in razveljavitvi vseh opravljenih izvršilnih dejanj, prepovedalo izbris zaznambe sklepa o izvršbi ter dolžnikoma prepovedalo odtujitev in obremenitev nepremičnine, ter sklep Višjega sodišča v delu, v katerem je sodišče potrdilo ta sklep sodišča prve stopnje. Višje sodišče je svojo odločitev utemeljilo z obrazložitvijo, da se strinja z argumentom sodišča

zasebne lastnine (33. člen Ustave). Podobno kot lastnik je pred takim posegom varovana tudi oseba, ki v dogovoru z lastnikom uporablja stanovanje.

⁴ V navedeni zadevi in v podobnih zadevah je sodišče razsodilo, da so imeli pritožniki pravico zanesti se na to, da pravni akt, zaradi (na podlagi) katerega so prevzeli neko denarno obveznost, ne bo (za nazaj) razveljavljen v njihovo škodo. V teh primerih je utemeljeno (upravičeno) pričakovanje temeljilo na razumno upravičenem zaupanju v pravni akt, ki ima trdno zakonsko podlago in vpliva na lastninsko pravico.

⁵ Iz navedene zadeve izhaja, da uživajo varstvo po 1. členu Prvega protokola k EKČP tudi (odškodninski) zahtevki, če imajo dovolj trdno podlago v domačem pravu.

prve stopnje, ki je navedlo, da bi z izdajo take začasne odredbe poseglo v že izdani sklep, kar pa v skladu z načeli pravnega reda ni možno.

14. Ko se Višje sodišče sklicuje na že izdani sklep, se to sklicevanje nanaša na sklep Okrajnega sodišča v Kopru št. Ig 625/97 z dne 23. 6. 2003. Ker je Ustavno sodišče razveljavilo ta sklep in tudi sklep Višjega sodišča v delu, s katerim je bil ta sklep potrjen, argument, s katerim sta sodišči obrazložili svojo odločitev, ne more biti več pravno odločilen. Pritožnik bo v nadaljevanju postopka lahko vložil nov predlog za izdajo začasne odredbe, o katerem bo moralo sodišče odločiti. Za izpodbijanje navedenih sklepov zato ne izkazuje pravnega interesa. Ustavno sodišče je zato njegovo ustavno pritožbo v tem delu zavrglo (2. točka izreka).

15. Sodiščema pritožnik tudi očita, da sta odločali prepočasi ter s tem kršili njegovo pravico do sojenja brez nepotrebnega odlašanja iz 23. člena Ustave. Po prvem odstavku 51. člena ZUstS se lahko ustavna pritožba vložijo šele, ko so izčrpana vsa redna in izredna pravna sredstva. Ustavno sodišče je izpodbijani sodni odločbi v delu, v katerem je bilo odločeno o ustavitvi postopka, razveljavilo ter zadevo v tem delu vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. Glede na navedeno ustavna pritožba neposredno zoper ravnanje ali opustitev dolžnega ravnanja (neaktivnost sodišča, ko je sam postopek pred pristojnim sodiščem še v teku) ni mogoča. Ustava zagotavlja sodno varstvo pravice do sojenja v razumnem roku. O zakonitosti dejanj, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika, po določbi drugega odstavka 157. člena Ustave odloča (če ni zagotovljeno drugo sodno varstvo) pristojno sodišče v upravnem sporu. Po določbah Zakona o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 50/97 in nasl. – ZUS) je za navedeni postopek na prvi stopnji pristojno Upravno sodišče. Šele zoper odločitve pristojnih sodišč v upravnem sporu je ob izpolnjenih pogojih iz ZUstS mogoče vložiti ustavno pritožbo. Ker v obravnavani zadevi niso izpolnjene procesne predpostavke za vložitev ustavne pritožbe, jo je Ustavno sodišče v tem delu zavrglo (3. točka izreka).

C.

16. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena, prvega odstavka 55. člena v zvezi s prvim odstavkom 50. člena ter druge alineje prvega odstavka 55. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Janez Čebulj ter sodnice in sodniki dr. Zvonko Fišer, Lojze Janko, mag. Marija Krisper Kramberger, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk, Jože Tratnik in dr. Dragica Wedam Lukić. Odločbo je sprejelo s petimi glasovi proti štirim. Proti so glasovale sodnice Modrijan, Škrk in Wedam Lukić ter sodnik Tratnik. Sodnica Wedam Lukić je dala odklonilno ločeno mnenje, sodnica Krisper Kramberger pa je dala pritrdilno ločeno mnenje.

Predsednik
dr. Janez Čebulj